

Guia d'Interpretació:

- 1 - Geografia física: l'arena sempre en moviment.
- 2 - Usos i serveis turístics, recreatius i ambientals de les platges
- 3 - Plantes i vegetació.
- 4 - Animals: - Invertebrats: escopinyes i papallones.
- Vertebrats: rèptils i aus.**
- 5 - Què hi ha dins la mar? Posidònia, algues i un poc de peix.
- 6 - Entorn i paisatge.

ANIMALS: INVERTEBRATS I VERTEBRATS

Introducció

La platja, però sobretot el seu entorn pròxim inclòs dins el sistema platja-duna, conforma un hàbitat singular en el qual hi viu una flora i una fauna adaptada a les seves particulars condicions (influència marina, salinitat, vent, etc.). Així i tot, a causa de les seves reduïdes dimensions, Menorca no presenta sistemes dunars prou grans com perquè conformin un ambient únic amb espècies d'animals només presents en aquestes zones. Ans al contrari, el tret distintiu de les platges de Menorca és que en les immediacions d'un petit arenal s'hi poden trobar representats la majoria dels hàbitats que conformen el paisatge de l'illa. Per tant, les platges de Menorca i el seu entorn alberguen una gran diversitat d'animals, ja que, a més de trobar-hi representants dels hàbitats estrictament lligats als arenals i a l'ambient litoral, també podem trobar espècies pròpies dels altres ambients pròxims a la platja. Llavors, caminant pocs metres des d'una platja, i amb una mica de sort i paciència, podrem arribar a veure la majoria de les espècies d'animals que habiten l'illa, ja que, com hem dit, prop de la costa estan representats gairebé tots els seus hàbitats. En canvi, aquesta premissa no seria certa formulada a la inversa, ja que a l'interior de l'illa manquen molts dels hàbitats i, per tant de les espècies presents a l'illa. Per exemple, a l'interior no hi trobem zones humides amb aigües permanents durant tot l'any, no trobem arenals, no trobem sistemes dunars, no trobem penya-segats marins, etc.

El litoral de Menorca, les platges i el seu entorn són, doncs, l'hàbitat d'una elevada diversitat d'espècies on hi són representats tots els grups d'animals: invertebrats, amfibis, rèptils, aus i mamífers. A continuació llistarem les espècies més representatives i fàcilment identificables o observables de cada una d'aquests grups que poden ser

vistos a les proximitats de les platges de l'illa. S'ha de tenir en compte que es tracta d'un llistat descriptiu amb alguns exemples, no pas d'una llista exhaustiva de la diversitat present en aquests ambients i, per tant, hi poden manca algunes espècies. Sense anar més lluny, faltaran totes les espècies del grup dels microorganismes, els àcars, cucs (anèlids) i altra fauna de petites dimensions que són sobretot animals descomponedors de matèria orgànica o paràsits d'altres, la presència dels quals no s'evidencia a simple vista però que és de vital importància per al funcionament dels ecosistemes.

El llistat de fauna està ordenat seguint els diferents grups del regne animal - Artròpodes (insectes, aràcnids, etc.), Amfibis, Rèptils, Aus i Mamífers - però amb referències clares sobre quin és seu hàbitat prioritari distingint entre:

- Arenals i dunes	- Bosc d'alzines i pins
- Litoral rocós i penya-segats	- Medi agrícola caracteritzat per l'alternança de camps de conreu amb bosquets d'ullastres.
- Illots litorals	- Hàbitat urbanitzat
- Torrents i zones humides	
- Matollar	

1. ARTRÒPODES

Els artròpodes és un dels grups d'animals de més èxit evolutiu i amb major nombre d'espècies i ambients colonitzats. Es caracteritzen per tenir un esquelet extern articulat de quitina i els ulls compostos. És un grup molt divers que inclou els crustacis, els miriàpodes (centpeus), els aràcnids i els insectes. I a la vegada, cada un d'aquests grups és extremadament divers. En aquesta ocasió ens centrarem amb el grup dels insectes i més concretament amb els escarabats (coleòpters) i les papallones (lepidòpters) per ser un dels més vistosos i fàcilment identificables.

Escarabats (coleòpters)

Els escarabats són un grup molt diversificat i especialitzat i que presenta un elevat nombre d'endemismes (espècies úniques d'un territori determinat), ja que tenen una capacitat de dispersió baixa i això fa que quedin en poblacions aïllades que es van diferenciant al llarg del temps fins a esdevenir una espècie o subespècie diferenciada. Alguns exemples d'espècies que podem trobar al litoral de Menorca són:

- *Ochthebius impresicollis*. Escarabat que viu a les aigües salades o salabroses del litoral situades a la franja litoral rocosa. Pot resistir nivells importants de sals, doncs viu a zona d'abrasió marina.
- *Phaleria pujeti*. Espècie de tenebroid que viu a primera línia de mar a les platges alimentant-se de les deixalles que du la mar. És un espècie lleugerament despigmentada per camuflar-se amb el color de l'arena. Com totes les espècies que viuen en aquest hàbitat, es troba greument amenaçada per la degradació d'aquest i per l'alta freqüentació i neteja mecànica que pateixen algunes de platges.
- Escarabat de sang (*Timarcha balearica*). Viu en molts ambients; des de zones humides fins a dunes. Menja plantes de la família de les rubiàcies com ara *Rubia peregrina*
- L'escarabat piloter o boller (*Scarabeus semipunctatus*) és negre brillant, bon volador i mesura uns 2cm. Els mascles realitzen boles de fems d'animal, on les femelles hi dipositen els ous per després enterrar-lo en el sòl arenós.
- Escarabat de Sant Joan (*Polyphylla fullo*). De mida gran i amb una espectacular coloració de taques blanques i marrons. És una espècie típica de zones dunars; les larves s'alimenten dels bulbs de les gramínies i els

adults viuen associats al pins. És una espècie cada vegada més rara i per això està protegida a molts països europeus.

- *Asida cardonae*. Espècie endèmica de Mallorca i Menorca. També fàcilment identificable per tubercles molt marcats que presenta al cos. Viu a zones litorals amb escassa vegetació i s'alimenta de detritus (deixalles).
- *Phylan semicostatus semicostatus*. Endèmica de Mallorca i Menorca, Cabrera i sa Dragonera. Espècie pròpia de la franja litoral rocosa. S'alimenta de detritus
- *Asida planipennis minoriscensis*. Espècie endèmica de Menorca. Viu a la franja litoral en indrets amb escassa o nul·la vegetació. S'alimenta de detritus.

Les papallones diürnes (lepidòpters)

La diversitat de plantes que hi ha a les zones dunars i als altres ambients que rodegen les platges, fan que siguin uns entorns favorables per la observació d'aquests atractius insectes. A Menorca hi ha citades unes 30 espècies de papallones diürnes de les quals, les que amb més probabilitats podem veure des de la platja són la blaveta d'ugó (*Polyommatus icarus*) (vegeu foto adjacent), la papallona llimonera (*Gonepteryx cleopatra*), la grogueta (*Pyronia cecilia*), la papallona del gram (*Pararge aegeria*) o la blanqueta de la ravenissa (*Pieris rapae*). No ens estendrem a fer un llistat exhaustiu comentant les característiques de cada una de les espècies, donat que dins aquesta mateixa línia de divulgació hi ha tot un altre projecte dedicat a les papallones de Menorca, on podreu trobar una descripció detallada de cada una de les papallones diürnes que habiten l'illa.

2. AMFIBIS

A Menorca hi viuen dues espècies diferents d'amfibis. Totes dues poden ser observades en els hàbitats de l'entorn de les platges en aquelles zones amb presència d'aigua.

- Calàpet (*Pseudepidalea viridis balearica*). Subspècie pròpia de les Illes Balears, Còrsega i Sardenya (vegeu foto adjacent). Viu en ambients molt diversos, des de dunes de platges fins als roquissars càrstics, però sempre necessita la presència d'aigua (encara que siguin petites basses o cocons temporals) on poder pondre els ous i on es desenvoluparan ràpidament les larves (només en 45 dies assolirà la forma adulta).
- Granota verda o reineta meridional (*Hyla meridionalis*). És una granota de mida petita (5 cm) i de color verd brillant que li permet camuflar-se entre la vegetació. És una espècie bastant abundant que viu durant l'any sobre la vegetació i que es concentra a les zones humides en l'època de reproducció (finals d'hivern - principis primavera). En aquesta època es podran escoltar els seus forts cants des de les platges que tinguin una zona humida o una desembocadura de barranc associada.

3. RÈPTILS

La diversitat de rèptils a l'illa és major que la d'amfibis, encara que la majoria de les espècies presents han estat introduïdes per l'home en una època més o manco recent. Amb trets generals, a Menorca trobem dues espècies de tortuga (una d'aigua i una de terra), tres espècies de serps (dues terrestres i una d'aquàtica), tres espècies de sargantana (dues que habiten l'illa gran i l'altra que habita alguns illots costaners, essent una subespècie diferent en cada un d'ells), i dues espècies de dragons que habiten en zones més antropitzades. Les espècies que es poden veure des de la platja estant o des d'algun dels ambients que podem trobar a la seva proximitat són:

- Tortuga d'aigua (*Emys orbicularis*). La podem veure en les zones humides o desembocadures de torrent pròximes a algunes platges, com per exemple a la Bassa de Morella situada darrera la platja que porta el mateix nom (veure Fitxa 48). És una espècie d'uns 15-20 cm que té la closca lleugerament abombada i bastant llisa que s'alimenta de petits invertebrats, amfibis però també de carronya o altres aliments que trobi disponibles. A nivell estatal està considerada una espècie En Perill. Les principals amenaces que pateix són la destrucció del seu hàbitat i la competència per l'espai i l'aliment amb una espècie introduïda per l'home recentment: la tortuga de florida i per la depredació que pateix per part d'una altra espècie introduïda: el cranc de riu americà.

- Tortuga mediterrània (*Testudo hermanni hermanni*). Aquesta és una de les espècies que més fàcilment podrem observar (a les dunes de la platja o bé en zones de matolls baixos pròximes) i, a la vegada, és una de les més interessants, ja que és abundant i es troba en bon estat de conservació a Menorca a diferència del que passa a altres bandes. A nivell estatal i a nivell mundial està considerada com a espècie en perill d'extinció, ja que les seves poblacions són reduïdes i molt fragmentades. Per tant, en el cas de tenir la sort de trobar i poder observar una tortuga mediterrània, cal anar molt alerta de no molestar-la massa ni canviar-la de lloc, ja que aquests animals són molt territorials i un canvi de localització pot comportar la seva mort (veure foto adjacent).

- Serp blanca (*Rinechis scalaris*). Viu en matollars, boscos o fons de barranc, ja que agraeix un cert grau d'humitat. No és venenosa i a Menorca va ser introduïda en època prehistòrica, de fet, no existeix a cap altra illa de les Balears.

- Serp de garriga (*Macropododon mauritanicus*). La podem trobar a gairebé qualsevol racó de l'illa, ja que pot viure des de en ambients dunars i secs fins a boscos humits, camps de cultiu o zones antropitzades. Va ser introduïda en època romana des d'Argèlia.

- Serp d'aigua (*Natrix maura*). És una serp d'hàbitats aquàtics que la podem observar en zones humides i torrents d'aigua dolça però també en aigües salobres de llacunes costaneres com per exemple a s'Albufera des Grau. S'alimenta de peixos, amfibis i alguns invertebrats però no és venenosa (veure foto adjacent).

- Sargantana italiana (*Podarcis sicula*). És una espècie introduïda en temps recents (s. XI o XII). Actualment és abundant i ocupa tots els hàbitats de l'illa: des del litoral fins a les zones interiors. Tolera molt bé les zones humanitzades, per això la podem observar fins i tot a les platges amb un entorn més urbanitzat.
- Sargantana balear (*Podarcis lilfordi*). Aquesta és una espècie endèmica de les Illes Balears que s'ha extingida de les illes grans i que avui en dia només es troba a alguns illots costaners i a Cabrera. Per aquesta raó és una espècie protegida i de conservació prioritària. A Menorca *P. lilfordi* habita 16 illots costaners on trobem 9 subespècies diferents. Les poblacions de mida més gran es troben a l'Illa de l'Aire i a l'Illa d'en Colom i corresponen a *P. lilfordi lilfordi* (veure foto adjacent) i a *P. lilfordi balearica*, respectivament. Aquesta espècie té nombrosos problemes de conservació, començant pel fet que es tracta de poblacions amb molt pocs exemplars, la qual cosa les fa molt vulnerables a qualsevol pertorbació o impacte que afecti a una proporció important d'individus. Altres problemes als quals s'enfronta l'espècie són als depredadors introduïts als illots, com ara rates i moixos, o a l'augment de les colònies de gavina cama-groga que també són uns voraçs depredadors. Així doncs, és una espècie molt interessant que cal conservar, ja que és un exemple vivent del procés evolutiu que és l'especiació.

4. AUS

S'ha dividit l'apartat d'aus que es poden observar des de la platja en: aus marines, aus que nidifiquen als penya-segats, aus aquàtiques i en aus de bosc. Així i tot, gràcies a la capacitat de volar que tenen la majoria de les aus, des de l'entorn d'una platja podem tenir la sort d'observar aus pròpies d'altres ambients com per exemple el milà (*Milvus milvus*) o el soter (*Hieraaetus pennatus*) que són rapinyaires pròpies del mosaic agrícola menorquí.

Aus marines

S'inclouen dins aquest grup aquelles aus que tenen una dependència amb el medi marí, ja que és la seva font d'aliment. Algunes de les espècies que nidifiquen a la costa menorquina són:

- Corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*) de cos petit i esvelt de plomatge negre amb tonalitats verdoses, els corbmarins es poden veure volant arran de l'aigua amb el coll ben estirat i un aleteig ràpid o bé reposant damunt les roques, sovint amb les ales ben esteses esperant que aquestes s'assequin per tornar a capbussar-se en busca de peix. La població menorquina s'estima en unes 240 parelles reproductores i sembla estar estabilitzada, ja que es manté constant des dels primers censos duts a terme l'any 1990.
- Gavina cama-groga (*Larus michahellis*). L'au marina més abundant a l'illa nidifica a la costa rocosa i a alguns illots (vegeu foto adjacent). Darrerament ha augmentat molt el nombre de parelles d'aquesta espècie, ja que s'ha sabut adaptar als nous temps aprofitant les abundants deixalles que crea una societat de consum. Per això és comú veure-la sobrevolar pobles de l'interior, deixalleries i abocadors.
- Gavina corsa (*Larus audouinii*). És més petita i elegant que la cama-groga i es diferencia perquè té les potes gris fosc i el bec vermell intens. És una au endèmica de la

mediterrània i a la colònia del Delta de l'Ebre cria el 60% de tota la població mundial. A Menorca nidifica a l'Illa de l'Aire i a l'illot dels Porros, encara que la podem observar a qualsevol punt del litoral.

- Baldritja balear (*Puffinus mauritanicus*). La baldritja balear és una espècie endèmica de l'arxipèlag amb una població estimada de 2.000 parelles i està catalogada en perill crític d'extinció. Les seves principals amenaces són la depredació per part de moixos i rates, la pèrdua i degradació del seu hàbitat de cria i la mortalitat en arts de pesca. La colònia més important, i potser l'única de Menorca, es troba a la mola de Maó. Un bon lloc per observar-la és des del cap de Favàritx durant l'època reproductora.
- Baldritja grossa (*Calonectris diomedea*). És una au marina de tendència pelàgica (viu i pesca en mar obert) grossa i robusta. es pot observar fàcilment a la mar, amb un vol fort i elegant, alternant curtes sèries d'aleteig amb planejos arran d'aigua, amb les ales lleugerament arquejades cap endavant. A Menorca trobem les colònies més importants de les Balears i la podem observar des del cap de Favàritx o punta Nati, on sovint s'hi formen basses (grups d'aus flotant) a última hora del dia. Catalogada en perill d'extinció, les seves actuals amenaces són la mortalitat per arts de pesca, la depredació dels polls per part d'espècies animals introduïdes i el deteriorament del seu hàbitat.

Aus que nidifiquen als penya-segats

Algunes aus són fàcilment observables des de la platja perquè tenen el costum de fer niu entre les escletxes dels penya-segats, ja siguin marins o de barranc. Així per exemple, serà freqüent veure en aquestes parets el colom salvatge (*Columba livia*) - espècie de la qual prové el colom domèstic que avui dia tots coneixem a les ciutats pobles- però, del qual l'hàbitat original són els penya-segats marins i de barrancs. Una altra au que també nia a les cavitats de les roques, especialment de la costa però també dels penyals de barranc és el falcó peregrí (*Falco peregrinus*). A Menorca s'estima que hi ha unes 40-50 parelles i sembla que la tendència de la població és estable. Cacen al vol altres ocells (coloms, tòrtores, puputs o estornells) a zones obertes o damunt la mar.

La miloca (*Neophron percnopterus*) és l'únic voltor que viu a Menorca (vegeu foto adjacent). El plomatge és clar i manca a la cara que és groga, com el bec. Sobrevola principalment les zones agrícoles del ponent de l'illa, però per dormir i criar prefereix els penya-segats marins i les parets dels barrancs de sud.

Aus de zones humides

Les llacunes salobres que es formen darrera algunes platges com ara s'Albufera des Grau, la Bassa de Morella o Son Bou són un l'hàbitat de nombroses espècies d'aus que, o bé hi crien o bé hi hivernen o bé les fan servir de zones de repòs i alimentació durant les migracions. Els censos d'aus aquàtiques que es realitzen cada any al mes de gener mostren que a les zones humides de l'illa són utilitzades per més de 3.000 aus aquàtiques de més de 30 espècies diferents. Per exemple, visiten regularment l'illa la juia (*Vanellus vanellus*) i la becassina (*Gallinula gallinula*), aus limícoles que crien a Àsia i al Nord d'Europa; el xiulaire (*Anas penelope*) i el cullerot (*Anas clypeata*), dues ànades migradores. Alguns hiverns també es poden observar l'agró balnc (*Egretta gracetta*) i l'agró gris (*Ardea cinerea*) i, fins i tot, alguna grua (*Grus grus*) i algun flamenc (*Phenicopterus roseus*).

Per altres aus aquàtiques, les zones humides properes a les platges de l'illa són el seu lloc preferent de cria. Algunes de les espècies que podem veure a la primavera en aquestes llacunes són:

- Fotja (*Fullica atra*). Una ràvida comú a les zones humides de l'illa, sobretot a s'Albufera des Grau. Es distingeix per la placa frontal i el bec completament blancs. Les fotges acostumen a nedar més enmig de les llacunes però també nien entre la vegetació de la vorera (vegeu foto posterior).

- Soterí petit (*Tachybaptus ruficollis*).
- Coll-blau (*Anas platyrhynchos*). És una àneda molt comú de les llacunes litorals. És inconfusible gràcies al bec groc, el cap i coll verd-blau metal·litzat i el collar blanc i estret
- Àneda domèstica (*Anas domestica*). És una au de color blanc que es pot hibridar (creuar) amb exemplars de coll-blau. El seu origen és domèstic, tot i que, de manera intencionada o involuntària, s'han convertit en animals silvestres i comparteixen el medi amb la fauna autòctona. En la majoria de casos no perjudiquen directament a la fauna autòctona, però en alguns casos la introducció d'una espècie exòtica pot comportar greus conseqüències per la fauna local.
- Polla d'aigua (*Gallinula chloropus*). Una au aquàtica cosmopolita del grup de les que ha colonitzat les zones humides de gairebé tot el món. Acostuma a nedar per les voreres entre la vegetació, on fa el niu. Té les potes llargues com les de les gallines i el tret que més l'identifica és la placa frontal i el bec vermell intens amb la punta groga.
- Gall faver (*Porphyrio porphyrio*). És més gran que la fotja i la polla d'aigua. Les potes són llargues i de color vermell, igual que el bec i la placa frontal. El cos és de color blau intens excepte les plomes blanques de la part inferior de la cua. Freqüenta les zones humides d'aigües poc profundes amb vegetació aquàtica. El millor lloc per observar-lo és a Son Saura del Nord i a Son Bou.

Apart d'aquestes espècies també hi ha nombroses espècies de limícoles que poden ser vistes mentre s'alimenten a les voreres de les llacunes remenant en el sediment a la cerca de petits crustacis, cucs, etc. D'altra banda, un dels avistaments més espectaculars és el de l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) -rapinyaire escàs a la Mediterrània- fent capbussades per pescar peixos a les aigües d'alguna llacuna o badia arrecerada.

Aus de bosc

Nombroses espècies d'aus tenen el bosc com el seu hàbitat prioritari. Algunes de les espècies més fàcilment detectables i fàcils d'identificar, sobretot per la seva mida, són:

- Tudó (*Columba palumbus*). És semblant al colom comú però molt més gran i és fàcil de diferenciar per les taques blanques de les ales i el coll. Es pot observar a qualsevol massa forestal de l'illa tot l'any, on hi cria cada primavera.
- Tòrtora (*Streptopelia turtur*). És més petita que la tòrtora turca i es distingeix per una taca barrada de blanc i negre molt característica que presenta al costat del coll. És una espècie migradora transsahariana i a Menorca la podem observar durant els mesos de cria i en els passos migratoris.
- Tord negre (*Turdus merula*). És un bon representant de l'avifauna forestal menorquina. Els mascles són de color negre amb el bec i l'anell ocular de color groc intens (vegeu foto adjacent) i les femelles tenen el plomatge més marronós. És un ocell sedentari i abundant que es pot observar durant tot l'any als boscos i a les terres agrícoles amb zones arbustives associades.

5. MAMÍFERS

Hi ha 24 espècies de mamífers que habiten Menorca, tot i que la majoria corresponen a espècies de rates-pinyades (13). Les espècies de mamífers terrestres que podem veure (o bé, notar la seva presència per l'observació de caus, petjades o excrements) són les següents:

- Rata sarda (*Eliomys quercinus gymnesicus*). Viu a matollars, preferentment d'ullastrar. La seva activitat és bàsicament nocturna i s'alimenta de cargols, insectes i fins i tot algun vertebrat.
- Rata aranyera (*Crocidura suaveolens balearica*). Subespècie endèmica de Menorca. És més abundant al voltant de les zones humides. S'alimenta d'aranyes (d'aquí ve el seu nom popular), crustacis, petits moluscs, etc. És activa tant de dia com de nit.
- Rata comú (*Rattus rattus*). La rata està àmpliament distribuïda a qualsevol ambient de l'illa, fins i tot a les zones urbanes o d'hortals. És un animal omnívor que s'alimenta d'allò que té al seu abast. Al bosc i al camp s'alimenta de fruita i gra però sense desdenyar petits insectes i altres invertebrats. A les zones costaneres i a alguns illots costaners on hi és present, té efectes negatius sobre la fauna autòctona ja que depreda ous i polls d'aus marines i altres ocells i, fins i tot, ataca a la sargantana balear.

- Mart (*Martes martes minoricensis*). Subespècie endèmica de Menorca que es distingeix de la de la península per ser de talla més gran. Habita les zones de matolls i els boscos de pins i alzines de l'illa. És essencialment carnívor però canvia la seva dieta segons l'estació de l'any, per exemple, durant la tardor s'alimenta més de fruits, actuant d'aquesta manera com a dispersor de llavors. Tot i que és abundant, és difícil veure aquest mamífer de la família dels mustèlids degut al seu comportament nocturn i sigil·lós. Tot i això, es pot notar la seva presència a través dels petits excrements, normalment deixats sobre roques o parets seques per tal de marcar el territori ([vegeu foto adjacent](#)).

- Conill (*Oryctolagus cuniculus*). El conill era fins fa pocs anys freqüent a les zones dunars, matollars i agrícoles de Menorca, però les seves poblacions s'han vist reduïdes dràsticament darrerament a causa de dues malalties: la mixomatosi en primer lloc i la pneumònia hemorràgica vírica després.
- Eriçó (*Atelerix algirus vagans*). És un mamífer de l'ordre dels insectívors introduït a Menorca en una època recent i que actualment és abundant. Es troba preferentment als matollars i és de costums nocturnes. S'alimenta d'insectes i moluscs, principalment.